

4. Савчук Н.В. Кіберзлочинність: зміст та методи боротьби / Н. В. Савчук // Теоретичні та прикладні питання економіки: зб. наук. праць. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2009. – Вип. 19. – С. 338–342.

**Ключові слова:** розслідування, кіберпростір, мережа Інтернет, транснаціональна злочинність.

**Ключевые слова:** расследование, киберпространство, сеть Интернет, транснациональная преступность.

**Key words:** investigation, cyberspace, Internet network, transnational crime.

### **ТОЛПИГО ДЕНИС МИКОЛАЙОВИЧ**

Національний університет «Одеська юридична академія»,  
здобувач кафедри криміналістики,  
прокурор Одеської місцевої прокуратури № 1, юрист 1 класу

#### **ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ДОПУСТИМОСТІ ДАНИХ, ОТРИМАНИХ В ХОДІ ПРОВЕДЕННЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВИХ ЗАХОДІВ ТА НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ**

Чинний Кримінальний процесуальний кодекс України передбачає можливість проведення як оперативно-розшукових заходів (ОРЗ), так і негласних слідчих (розшукових) дій при проведенні досудового розслідування кримінальних проваджень. Однак постає основне питання допустимості доказів, отриманих в ході проведення ОРД (ОРЗ) та НСРД в доказуванні по кримінальному провадженню. НСРД та ОРД (ОРЗ) мають низку процесуальних відмінностей, до яких, наприклад, можна віднести певну відмінність підстав проведення.

Так, на думку С.І. Ніколаюка [1], фактичними підставами проведення НСРД визначаються такі: наявність інформації про злочини, що готуються або вчинені невстановленими особами; наявність інформації про осіб, які готують або вчинили злочини; наявність інформації про осіб, які переховуються від органів розслідування або ухиляються від відбування кримінальної відповідальності. В свою чергу, ст. 6 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» визначає наступні підстави проведення відповідних дій:

1) наявність достатньої інформації, одержаної в установленому законом порядку, що потребує перевірки за допомогою оперативно-розшукових заходів і засобів, про:

- злочини, що готуються;
- осіб, які готують вчинення злочину;

– осіб, які переховуються від органів досудового розслідування, слідчого судді, суду або ухиляються від відбування кримінального покарання;

– осіб безвісно відсутніх;

– розвідувально-підривну діяльність спецслужб іноземних держав, організацій та окремих осіб проти України;

– реальну загрозу життю, здоров'ю, житлу, майну працівників суду і правоохоронних органів у зв'язку з їх службовою діяльністю, а також осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, членів їх сімей та близьких родичів, з метою створення необхідних умов для належного відправлення правосуддя; співробітників розвідувальних органів України у зв'язку із службовою діяльністю цих осіб, їх близьких родичів, а також осіб, які конфіденційно співробітничали або співробітничали з розвідувальними органами України, та членів їх сімей з метою належного здійснення розвідувальної діяльності;

2) запити повноважних державних органів, установ та організацій про перевірку осіб у зв'язку з їх допуском до державної таємниці і до роботи з ядерними матеріалами та на ядерних установках, а також осіб, яким надається дозвіл на перебування без супроводу в контрольованих та стерильних зонах, зонах обмеженого доступу, що охороняються, та критичних частинах таких зон аеропортів;

3) потреба в отриманні розвідувальної інформації в інтересах безпеки суспільства і держави;

4) наявність узагальнених матеріалів центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму, отриманих в установленому законом порядку. Зазначені підстави можуть міститися в заявах, повідомленнях громадян, посадових осіб, громадських організацій, засобів масової інформації, у письмових дорученнях і постановках слідчого, вказівках прокурора, ухвалах слідчого судді, суду, матеріалах правоохоронних органів, у запитах і повідомленнях правоохоронних органів інших держав та міжнародних правоохоронних організацій, а також запитах повноважних державних органів, установ та організацій, визначених Кабінетом Міністрів України, про перевірку осіб у зв'язку з їх допуском до державної таємниці, до роботи з ядерними матеріалами та на ядерних установках [2].

В якості суттєвої відмінності НСРД та ОРД науковці вказують на те, що ОРЗ проводяться з метою виявлення, попередження та розкриття злочину, що готується, в той час як НСРД спрямовані на виявлення та перевірку інформації, необхідної для розслідування вчиненого злочину.

Як зазначає Я.О. Костогриз [3], НСРД та ОРЗ суттєві відрізняються за суб'єктним складом. Суб'єктний склад осіб, уповноважених на проведення НСРД, є значно ширшим.

Дійсно, якщо порівняти відповідні положення КПК України та Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», то можна

встановити суттєві відмінності за вказаною ознакою. Однак практично розмежувати НСРД та ОРЗ за суб'єктивним складом неможливо. Адже спочатку необхідно встановити, яка саме процесуальна дія буде проводитись (НСРД чи ОРЗ), а лише тоді визначати суб'єкта, який буде її проводити. Тому, навіть не зважаючи на наявність вказаної відмінності, практичне її застосування для розмежування досліджуваних процесуальних дій майже неможливе.

Фактично, це основні підстави для розмежування НСРД та ОРЗ. І, не зважаючи на наявність достатньої кількості досліджень з даного питання, необхідно зазначити, що на практиці досі залишаються проблеми з точки зору практичного використання таких відмінностей.

При цьому необхідно зауважити, що НСРД і ОРД мають досить серйозні відмінності за правовими наслідками та процедурами. Так, відповідно до ст. 253 КПК України, особи, конституційні права яких були тимчасово обмежені під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій, а також підозрюваний, його захисник мають бути письмово повідомлені прокурором або за його дорученням слідчим про таке обмеження [4]. Проте аналогічне положення відсутнє в Законі України «Про оперативно-розшукову діяльність». Водночас, використовувати в процесі доказування вини на стадії судового розгляду можливо лише ті данні, які отримано у порядку, передбаченому КПК України, та які в установленому законом порядку відкриті зацікавленим сторонам процесу.

Очевидно, що така ситуація має бути врегульована на законодавчому рівні та потребує внесення відповідних змін в КПК України. Так, необхідно ч. 3 ст. 87 КПК України доповнити новим пунктом: «внаслідок проведення оперативно-розшукових заходів після внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань, крім випадків, коли на момент ініціювання та проведення оперативно-розшукової діяльності уповноважені особи не знали і не могли знати, що внаслідок такої діяльності можуть бути отримані відомості, які в подальшому будуть використані як докази в даному кримінальному провадженні. Факт того, що уповноважені особи не знали і не могли знати про отримання доказів при проведенні оперативно-розшукової діяльності прокурор зобов'язаний довести в суді під час судового провадження».

За такої ситуації прокурор в суді повинен буде довести, що підстава для проведення ОРД ніяк не була пов'язана з конкретним кримінальним провадженням, а тому на момент проведення таких оперативно-розшукових заходів особи не знали і не могли знати, що в результаті будуть отримані відомості, які можна використати в кримінальному провадженні, що вже ведеться. При цьому ми підкреслюємо, що обов'язок довести наявність таких підстав має покладатися на прокурора, і за відсутності підтвердження таких обставин суд зобов'язаний визнати такі докази недопустимими.

### **Список використаної літератури:**

1. Ніколюк С.І. Підстави проведення негласних слідчих (розшукових) дій / С.І. Ніколюк // Розкриття злочинів за новим Кримінальним процесуальним кодексом України: зб. Матеріалів наук.-практ. Конф. Київ, 8 листоп. 2012 р. – К.: Нац. Акад. внутр. Справ. – 2012. – С. 33-36.
2. Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» від 18.02.1992 № 2135-ХІІ. Відомості ВРУ – 1992 – № 22 – Ст. 303.
3. Костогриз Я.О. Розмежування негласних слідчих (розшукових) дій та оперативно-розшукових заходів /Я.О.Костогриз// Держава та регіони. Право – 2018 р. – № 1 (59) – С.150-154.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. Відомості ВРУ – 2013 – № 9-10, № 11-12, № 13. Ст. 88.

**Ключові слова:** оперативно-розшукова діяльність, негласні слідчі (розшукові) дії, кримінальне провадження, принцип допустимості.

**Ключевые слова:** оперативно-розыскная деятельность, следственные (розыскные) действия, уголовное производство, принцип допустимости.

**Key words:** operative-search activity, investigative (search) actions, criminal investigation, admissibility principle.